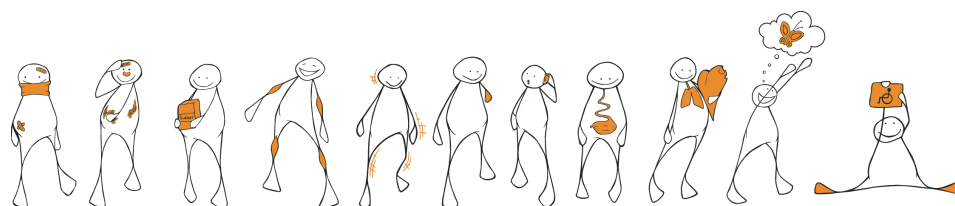

Prinsippprogram for Unge funksjonshemmede

Vedtatt av Unge funksjonshemmedes generalforsamling 3.november 2019

0. Forord

Formål

Unge funksjonshemmedes formål er å sikre deltagelse og samfunnsmessig likestilling for ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Unge funksjonshemmede arbeider *for rettighetene* til ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer, slik de går fram av FN-konvensjonen om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse og FN-konvensjonen om barns rettigheter.

Unge funksjonshemmede arbeider *mot diskriminering* i alle former, og *for universell utforming* som prinsipp på alle samfunnsområder.

Unge funksjonshemmede arbeider *for anerkjennelse som demokratiske representanter* for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Unge funksjonshemmede arbeider *for brukermedvirkning i alle prosesser* som angår unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Om organisasjonen

Unge funksjonshemmede er en sammenslutning av organisasjoner og grupperinger av ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Organisasjonen er demokratisk og selvstendig, og har eget styre, eget regnskap og egne vedtekter.

Unge funksjonshemmede er partipolitisk uavhengig.

Arbeidsmåter

Unge funksjonshemmede jobber med *interessepolitisk påvirkning* av norske myndigheter og andre samfunnsaktører, på vegne av medlemsorganisasjonene som fellesskap.

Unge funksjonshemmede jobber med *kunnskapsinnhenting og kunnskapsspredning* om tema og enkeltsaker som er viktige for å nå organisasjonens formål.

Unge funksjonshemmede jobber for *erfaringsutveksling, samarbeid og solidaritet* mellom organisasjoner av, for og med ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer spesielt og ungdomsorganisasjoner generelt, på tvers av sektorer og landegrensar.

Om forholdet mellom prinsippprogrammet og andre styringsdokumenter

Prinsippprogrammet tar utgangspunkt i Unge funksjonshemmedes *vedtekter*, og uttrykker medlemsorganisasjonenes felles grunnsyn på overordnet nivå i interessepolitiske saker og organisatoriske spørsmål.

Arbeidsprogrammet skal ta utgangspunkt i dette prinsippprogrammet, og uttrykke medlemsorganisasjonenes felles politiske og organisatoriske prioriteringer for organisasjonens virksomhet i arbeidsprogramperioden.

1. Arbeidsliv og levekår

Å ha en jobb er en viktig forutsetning for å leve et selvstendig liv, og gir muligheten til bruke evnene sine, bidra til samfunnet og inngå i et fellesskap på en arbeidsplass. Ungdom med funksjonsnedsettelse har lavere yrkesdeltakelse enn andre grupper. Dette har vært stabilt i lang tid, trass bred politisk enighet om at økt sysselsetting i denne gruppen er et prioritert mål og at det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt og bidra til bedre livskvalitet for den enkelte.

Ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer er en gruppe med store individuelle forskjeller. Funksjonsnedsettelse er ikke alltid fysiske, og ikke alltid synlige. Arbeidslivs- og levekårspolitikken må baseres på et fleksibelt tiltaksapparat og løsninger som myndiggjør enkeltmennesker.

Unge funksjonshemmede jobber for at tilbud, tjenester og tiltak skal være likeverdige over hele landet

* * *

Arbeidsliv

Unge funksjonshemmede mener myndighetene i samarbeid med partene i arbeidslivet har ansvar for å gjøre det mulig for alle helt eller delvis arbeidsføre å jobbe. Det skal være lave terskler for deltakelse og egenforsørging.

Unge funksjonshemmede mener det offentlige har ansvar for å sikre tilrettelegging, tilpasning og hjelpemidler. Dette skal være på plass når den enkelte trenger det, på utdanningsinstitusjon og arbeidsplass.

Unge funksjonshemmede mener Unge funksjonshemmede mener at vi fortsatt burde være i avtalen om inkluderende arbeidsliv IA-avtalen. Jobbstrategien må videreføres. Inkluderingsdugnaden er ikke like god som en forpliktende avtale.

Unge funksjonshemmede krever at representanter for unge funksjonshemmede involveres i utvikling av alle tiltak og satsninger for å få unge med funksjonsnedsettelse og kronisk syke i arbeid.

Unge funksjonshemmede krever at partene i arbeidslivet må utvikle virkemidler som sikrer inkluderende rekruttering og flere deltidsarbeidsplasser. Dette krever tilgjengelig ungdoms- og sosialfaglig kompetanse samt utbygging og avbyråkratisering av tiltaksapparatet for arbeidssøkere, arbeidstakere og arbeidsgivere.

Unge funksjonshemmede krever at myndighetene må ha en reell ungdomssatsning i NAV som finansieres på nasjonalt nivå, for å sikre at flere unge fullfører skole og kommer ut i arbeid.

Unge funksjonshemmede mener at ved bruk av høyere utdanning som arbeidsrettet tiltak ved arbeidsavklaringspenger (AAP), må det legges til rette for et normalt utdanningsløp. Blant annet ved å sikre reelle muligheter til å gjennomføre utveksling og praksisperioder for å kunne konkurrere på lik linje med andre arbeidssøkere.

Unge funksjonshemmede mener at arbeidsmarkedstiltak i størst mulig grad skal skje innenfor det ordinære arbeidslivet, fordi dette gir den enkelte mer relevant erfaring og nettverk. Andre tiltaksløp må gi formell kompetanse og være tilpasset det lokale arbeidsmarkedet.

Unge funksjonshemmede mener NAV må styrke samarbeidet med arbeidsgivere, og sikre oversiktlig og lett tilgjengelig informasjon om tiltak og oppfølging i NAV for både arbeidsgivere, og arbeidstakere med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Unge funksjonshemmede støtter et mangfold av leverandører av kvalitativt gode attføringstjenester til personer med nedsatt arbeidsevne. Det må stilles klare krav til resultater fra leverandører av arbeidsmarkedstiltak, som vektlegger varig deltakelse i arbeidslivet. NAV må prioritere tett og tilpasset oppfølging av den enkelte, for å sikre riktig avklaring og tiltak. Det må sikres fleksibilitet til å endre tiltak dersom vedtatte løp ikke fører frem.

Unge funksjonshemmede mener norske kommuner må tilby relevante utdannings- og arbeidstilbud til helt eller delvis uføre som ønsker å bruke restarbeidsevnen. Parallelt med dette må gradert uføretrygd kunne brukes i større grad enn i dag. Staten må legge til rette for at alle lokale NAV-kontor har

et målrettet samarbeid med skolen, helsetjenesten og lokalt næringsliv.

Unge funksjonshemmede mener all informasjon om statlige og kommunale ytelser og reell saksbehandlingstid for disse, må være tilgjengelig uten å oppsøke NAV-kontoret. NAV-kontorene bør prioritere arbeidsformidling og bistand til personer med omfattende behov.

Unge funksjonshemmede mener at kvaliteten på NAVs tjenester og tiltak må evalueres etter hvilken grad de fører til varig deltakelse i arbeidslivet, trivsel og mestring, individuell tilpasning, tett oppfølging.

Unge funksjonshemmede mener reell lik tilgang til utdanning er avgjørende for mulighetene ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har på arbeidsmarkedet. Det innebærer at aldersgrenser, varighetstak og andre hinder for utdanning som tiltak, må fjernes, og at studiestøtten til studenter som ikke kan arbeide økes.

Unge funksjonshemmede er negative til en arbeidsmiljølov som gir generell adgang til midlertidige ansettelser for en begrenset periode, fordi dette kan innebære et mer utrygt arbeidsliv og øke faren for utstøting av enkeltgrupper. Det må innføres tiltak som forhindrer lovbrudd og utnyttelse av gråsoner.

Unge funksjonshemmede mener rettighetene til sykepenger fra første dag må opprettholdes. Samtidig må staten og partene i arbeidslivet fortsette arbeidet med inkluderende arbeidsliv (IA), herunder satsingen på andre tiltak for å redusere sykefraværet. Det skal ikke innebære ekstrakostnader for arbeidsgivere å ansette personer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer som i perioder kan ha høyere sykefravær.

Unge funksjonshemmede mener at norske myndigheter må jobbe aktivt for å bygge ned grensehinder som møter ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer når de søker utdanning eller arbeid i andre land.

Levekår

Unge funksjonshemmede krever at ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer skal oppleve frihet fra diskriminering. Norge må oppfylle forpliktelsene i internasjonale konvensjoner om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse.

Unge funksjonshemmede mener at unge uføre og mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) skal sikres levekår og mulighet til deltaking i samfunnet på linje med andre. Dette må ligge til grunn for nasjonale og lokale politiske vedtak på alle relevante områder.

Unge funksjonshemmede krever at FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) innlemmes i norsk lov. Norge må fjerne tolkningserklæringene mot artikkel 12, 14 og 25 i konvensjonen, og ratifisere tilleggsprotokollen om individklageordning. I tillegg må norske myndigheter jobbe for å redusere de kommunale forskjellene i tilgangen til rettigheter i praksis.

Unge funksjonshemmede mener at norske myndigheter må jobbe aktivt for bedre levekår for personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom globalt, på internasjonale arenaer der Norge deltar, og gjennom utviklingssamarbeid.

Unge funksjonshemmede krever at uføretrygden og andre helserelaterte ytelser har et nivå som gjør tilleggsytelser, som for eksempel sosialstøtte og bostøtte, overflødige. Informasjon om rettigheter og plikter må være tilpasset ungdom.

Unge funksjonshemmede går inn for økt minstefradrag i skattbar inntekt, slik at de med lavest inntekt får beholde mer av lønnen. Dette gjelder også for trygdeytelser og andre helserelaterte ytelser.

Unge funksjonshemmede mener at ekstrautgifter knyttet til sykdom og funksjonshemminger må kompenseres fullt ut gjennom enkle og ubyråkratiske tilskuddsordninger. Tidligere særfradrag for store sykdomsutgifter må erstattes med en tilskuddsordning som omfatter de områder særfradraget dekket tidligere, og som i dag ikke dekkes av grunn- og hjelpestønad. Det er viktig at minstesats på offentlige tilskudds- og stønadsordninger reduseres og holdes lavt, slik at lavinntektsgrupper ikke kommer skjevt ut.

Unge funksjonshemmede mener staten må drive en kontinuerlig forenkling og digitalisering av søknads-, vurderings- og rapporteringsprosedyrer i NAV. Mange med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer bruker flere offentlige velferdstilbud, og skal slippe å rapportere inn samme opplysninger flere ganger til ulike offentlige etater. Brukere av mer enn én ytelse eller tjeneste må få en fast veileder som har ansvar for samordning og koordinering av tjenestene.

Unge funksjonshemmede mener det er nødvendig med en helhetlig politikk for mennesker med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. Arbeidet med en helhetlig strategiplan for likestilling av personer med nedsatt funksjonsevne må ta utgangspunkt i CRPD og særlig ta sikte på å redusere regionale, kommunale og sosioøkonomiske forskjeller i tilgang til rettigheter. Planen må ta høyde for særlige utfordringer for unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Unge funksjonshemmede mener at kunnskap om universell utforming og tilgjengelighet skal være endel av undervisningen i høyere utdanning.

Unge funksjonshemmede mener at norske myndigheter må sikre en kontinuerlig innhenting av ny kunnskap og forskning om funksjonshemmedes levekår og deltakelse i samfunnet. Denne kunnskapen må være lett tilgjengelig for samfunnet.

Unge funksjonshemmede forventer at regjeringen i de årlige statsbudsjettene sikrer finansiering av konkrete tiltak for å nå målet om et universelt utformet samfunn innen 2035. Utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser må prioriteres.

2. Utdanning

For personer med funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer, er utdanning enda viktigere for å komme i jobb enn for andre grupper. Forskning tyder på at lavere utdanning er hovedårsaken til at personer med fysiske funksjonsnedsettelser i liten grad får økt inntekt etter fylte 30 år, slik de fleste andre får. Forskning viser at dette også gjelder personer med andre funksjonsnedsettelser og kroniske sykdommer.

Universitets- og høgskoleloven slår fast at studieinstitusjoner så langt som mulig skal legge til rette for studenter med særskilte behov, og at dette ikke skal føre til reduserte faglige krav. Undersøkelser tyder likevel på at mange med funksjonsnedsettelse opplever mangelfull tilrettelegging, og avslutter utdannelsen på grunn av dette.

* * *

Unge funksjonshemmede krever at retten til spesialundervisning og medfølgende klageadgang må bestå, og styrkes ved at lovbrudd får konsekvenser. Spesialundervisningen skal utformes og gis av kvalifisert undervisningspersonell, og kompetanse om spesialpedagogisk metode må inn i lærerutdanningen.

Unge funksjonshemmede krever at Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og Statped må styrkes og være tilgjengelig for alle elever, foreldre, lærere og skoleeiere. Statped må innlemmes allerede i utredningsprosessen, for å sikre bedre oppfølging i ettertid. PPTs rutiner må gjennomgås for å sikre at

retningslinjene blir tettere fulgt. Dette for å sikre at kvaliteten på tilbudet opprettholdes.

Unge funksjonshemmede mener at Samordna opptak må registrere tilretteleggingsbehov, og sikre at informasjonen overføres utdanningsinstitusjonen og blir koblet sammen med utdanningsplanen. Studenter må få kontaktinformasjon knyttet til tilretteleggingsbehovet sammen med opptaksbrevet, særlig i overganger mellom skoler.

Unge funksjonshemmede krever at statlige myndigheter må sikre at unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer får samme mulighet som andre til å fullføre videregående skole med alle fag, og eventuell praksis som trengs, for å få enten fagbrev eller studiekompetanse. Retten til videregående opplæring må være livslang.

Unge funksjonshemmede krever at det framskaffes mer kunnskap om effektene av dagens tiltaksapparat i videregående skole. Tilpassing må ikke skje i form av fritak fra hele eller deler av obligatoriske fag, dette kan føre til manglende studiekompetanse, ferdigheter eller sosial ekskludering. Dersom fritak er nødvendig, må det gis full informasjon om hvilke konsekvenser dette kan ha for arbeidsliv og høyere utdanning.

Unge funksjonshemmede mener at grunnskole og videregående opplæring må gis til ungdommer under og etter opphold på sykehus eller rehabiliteringsinstitusjon. Rutiner for oppfølgingsansvar og finansiering må være tydelige og forankret hos skoleeiere.

Unge funksjonshemmede mener at unge som ikke kan være på skolen grunnet fysiske eller psykiske begrensninger skal ha mulighet for digital- eller hjemmeundervisning.

Unge funksjonshemmede mener NAV-kontorene må kunne drive oppsøkende og forebyggende virksomhet gjennom samarbeid med skolen, oppfølgingstjenesten og andre treffsteder for ungdom, for å sikre at så mange som mulig fullfører videregående opplæring. Ventetiden mellom ulike aktiviteter og tiltak må være så kort som mulig.

Unge funksjonshemmede mener at lærere må ha mulighet til å føre legemeldt fravær, for å sikre karaktergrunnlag, men fravær som skyldes helse- og

velferdsgrunner og kan dokumenteres av helsepersonell, skal ikke føres på vitnemål eller kompetansebevis.

Unge funksjonshemmede mener at fravær tilknyttet arbeid i bruker- og pasientorganisasjoner skal anses som gyldig fravær i skolen, uavhengig av hvor man bor i landet og hvem som godkjenner fravær.

Unge funksjonshemmede mener det må forskriftsfestes nasjonale standarder for tilrettelegging av eksamener ved utdanningsinstitusjoner.

Unge funksjonshemmede krever like rettigheter for tilrettelegging ved studieinstitusjoner uavhengig om utdannelsen er heltid eller deltid, initiert av NAV eller ikke.

Unge funksjonshemmede krever at elever, studenter og ansatte ved utdanningsinstitusjoner må sikres mer kunnskap og kompetanse om rettigheter og muligheter for elever og studenter med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Unge funksjonshemmede mener staten på en ubyråkratisk måte må sikre at utdanningsinstitusjoner etterlever forpliktelser knyttet til tilrettelegging og universell utforming, og løpende innhenter informasjon om situasjonen på skoler og læresteder.

Unge funksjonshemmede mener det trengs kontinuerlig oppdatert kunnskap om situasjonen for yrkesfagelever med funksjonsnedsettelse. Tilskuddsordningen for bedrifter som tar inn lærlinger med særskilte behov må dekke de faktiske merkostnadene for bedriften. Fagopplæring gjennom skolen bør være et praksisrettet løp som alternativ til læretid i bedrift, dersom dette ikke er mulig.

3. Bolig, transport, assistanse og velferdsteknologi

Egen bolig er en viktig del av etableringsfasen for unge voksne. Unge med nedsatt funksjonsevne eller kroniske sykdommer vil ofte ha spesielle behov for utformingen og plasseringen av boligen. Samtidig har både ungdom generelt og unge med nedsatt funksjonsevne spesielt, lavere inntekt og sosial mobilitet enn gjennomsnittet, og stiller i utgangspunktet svakere på bolig- og leiemarkedet.

Tilpasset transport, brukerstyrte assistenttilbud og velferdsteknologi er virkemidler som bidrar til å gi den enkelte et selvstendig liv.

Velferdsteknologiske løsninger gjør det mulig å mestre eget liv og egen helse på egne premisser, og kan bidra til at personer med behov for helse- og omsorgstjenester får behandling der man ønsker det.

* * *

Unge funksjonshemmede mener at pasienttransporten må ha nasjonale retningslinjer for tilrettelegging. Tilretteleggingen skal stemme med faktiske behov, uavhengig av diagnose.

Unge funksjonshemmede mener lovverket må sikre at nye boliger blir universelt utformet. Både startlån i Husbanken og boligtilpasningstilskudd for personer med funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer må være tilgjengelig og praktiseres likt i alle kommuner.

Unge funksjonshemmede mener staten og kommunene må sørge for at det bygges flere ikke-kommersielle utleieboliger i alle kommuner der det er behov for det. Bostøtte kan ikke erstatte sosial boligbygging.

Unge funksjonshemmede mener det må satses på å gjøre eksisterende offentlige bygg, friluftsområder og bymiljø universelt utformet.

Unge funksjonshemmede krever at universell utforming av transportsystemet blir bygd ut i et tempo som er i samsvar med målet om et universelt utformet Norge i 2035. Informasjon om tilgjengelighet og universell utforming av transport- og kollektivsystemet må inkluderes i en nasjonal reiseplanlegger.

Unge funksjonshemmede mener dagens ordning for tilrettelagt transport for funksjonshemmede (TT-ordningen) må styrkes og gjøres nasjonal for å sikre likeverdig tilbud i hele landet. En nasjonal ordning må være hensiktsmessig og rettferdig for alle, uavhengig av bosted og behov. En sterkere TT-ordning vil bidra til å øke selvstendighet og samfunnsdeltagelse. TT-ordningen skal ikke erstatte transport til eller fra helsetjenester.

Unge funksjonshemmede krever at ungdom med behov for tilrettelagt eller tilpasset bil skal få dette i en alder av 16 år, slik at man har samme mulighet til å ta førerkort som andre. Det skal ikke være avhengig av foresattes økonomi.

Unge funksjonshemmede mener at de som ikke kan ta førerkort på grunn av nedsatt funksjonsevne skal få honnørbillett på offentlig transport.

Unge funksjonshemmede mener at det må gis tilgang på rimelige lån for eksempel gjennom Husbanken, for nødvendige tilpasninger av boligen. For andre tilpasninger bør man få tilskudd.

Unge funksjonshemmede mener rettigheten til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ikke skal være avhengig av et minimumsbehov på 25 timer i uka, og ikke være geografisk avgrensa. Funksjonsassistent må innvilges som en integrert del av BPA.

Unge funksjonshemmede mener rettigheten til brukerstyrt personlig assistanse må forskriftsfestes. Forskriften må vektlegge ordningen som likestillingsverktøy, og sikre at man kan leve frie og selvstendige liv uansett hvor man bor. Kommunenes kompetanse om BPA må styrkes.

Unge funksjonshemmede mener at eldresenter og sykehjem aldri skal brukes som midlertidig plassering for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske diagnoser.

4. Ungdomshelse

Ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer bruker helsetjenester oftere og over lengre tid enn andre unge. I mange land er ungdomsmedisin et etablert fagfelt, med en institusjon eller enhet som koordinerer innsatsen på feltet.

I 2012 slo en rapport fra Helsedirektoratet fast at ungdom i Norge møtes av et helsevesen som ofte ikke er tilpasset behovene og livssituasjonen for unge mennesker.

Forskning tyder på at personer med funksjonsnedsettelse er mer utsatt enn andre for vold og overgrep. Avhengighet av assistanse kan i noen tilfeller føre til en særlig utsatthet. Studier viser at manglende registrerings- og oppfølgingsrutiner påvirker voldsutsattes vurderinger av om de skal varsle eller anmelde vold, og fører til frykt for ikke å bli trodd.

* * *

Unge Funksjonshemmede krever det må utvikles et varig og fleksibelt nasjonalt rammeverk for ungdomshelse, som inkluderer både spesialist- og primærhelsetjenesten, somatikk og psykisk helsevern, forebygging og rehabilitering. Rammeverket må følges opp med årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

Unge funksjonshemmede mener at et godt ungdomshelsetilbud er avhengig av en godt utbygd skolehelsetjeneste og andre lokale lavterskeltilbud i hele landet. Det må settes av øremerkede tilskudd til stillinger i skolehelsetjenesten og helsestasjoner for ungdom i alle kommuner og bydeler. Det må forskriftsfestes bemanningsnormer.

Unge funksjonshemmede krever nasjonale retningslinjer for overganger mellom barneorienterte- til voksenorienterte tjenester på sykehus og i spesialisthelsetjenesten. Det skal tas hensyn til hvert enkelt individ, og legges til rette så godt som mulig slik at overgangen blir smidig, trygg og god.

Unge funksjonshemmede mener at det skal utvikles ungdomspoliklinikker for somatikk og psykisk helse.

Unge funksjonshemmede krever at unge sikres nødvendig og trygg assistanse under sykehus- og rehabiliteringsopphold. Personlig assistent skal ikke erstattes av helsepersonell.

Unge Funksjonshemmede mener at ungdom skal ha tilgang til, og informasjon om, tilpasset habilitering- og rehabiliteringstilbud, lærings- og mestringssentre og frisklivssentraler, uansett hvor de bor i landet. Det må utvikles retningslinjer for utforming av tilbudene.

Unge funksjonshemmede mener at alder alene ikke skal være gyldig grunn til eksklusjon fra behandlingsmetoder, legemidler og behandlingstilbud. Retten til riktig behandling, uavhengig av alder, er prinsipiell.

Unge funksjonshemmede krever at ungdom må sikres tilpasset informasjon og mulighet for reell medvirkning i eget helsetilbud, i helseforetakene og i utforming av helsepolitikk.

Unge funksjonshemmede krever at brukerutvalg ved sykehusene må ha ungdomsrepresentanter. Unge funksjonshemmede krever at ungdomsrådene ved helseforetakene må velges av unge pasienter selv, enten ved

gjennomføring av valg på sykehus eller ved at brukerorganisasjoner nominerer kandidater. Ungdomsrådene må inkluderes i alle prosesser som angår ungdom og unge voksne. Ungdomsrådene må få klare mandat, tilstrekkelige ressurser og faglig støtte. For å sikre reell innflytelse, må deres rolle forankres hos sykehusledelsen.

Unge funksjonshemmede krever at ungdom får tilpasset rådgivning i helsetjenesten eller på nett om seksualitet, seksuell og reproduktiv helse og seksualtekniske hjelpemidler. Helsepersonell må sikres kompetanse om seksuell og reproduktiv helse for personer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Kunnskap om dette må bli en obligatorisk del av grunnutdanningen til helsepersonell.

Unge funksjonshemmede mener at den grunnleggende seksualundervisningen på skolen skal inkludere forståelse for seksualiteten til funksjonshemmede og kronisk syke.

Unge funksjonshemmede mener det trengs en systematisk heving av kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten når det gjelder vold og overgrep mot barn, unge og voksne med nedsatt funksjonsevne. Det må etableres registrerings- og oppfølgingsrutiner i alle kommuner. Informasjon til voldsutsatte må være lett tilgjengelig på internett.

Unge funksjonshemmede mener tannhelse fullt ut må inkluderes i Folketrygden. Tilgangen til tannhelsetjenester må ikke være reelt dårligere enn tilgangen til andre helsetjenester. Dagens system gir dårligere tannhelse for personer med varig lav inntekt som ikke fanges opp av særskilte ordninger.

5. Demokratisk deltakelse

Stabile, enkle og ubyråkratiske rammevilkår for organisasjonene er avgjørende for demokratisk og inkluderende virksomhet som er tilgjengelig for alle, og for at organisasjonene kan gi flest mulig gratis tilbud, prioritere det de selv mener er viktigst for medlemmene, og bygge opp organisasjonen over tid.

* * *

Unge funksjonshemmede krever at myndighetene bygger ned barrierer for demokratisk deltakelse. Mennesker med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom skal ha like muligheter som andre til å være politisk aktive, og myndighetene må sikre muligheten for hemmelig valg og tilgjengelige stemmelokaler.

Unge funksjonshemmede mener frivillighetspolitikken må bidra til at frivillige organisasjoner blir mindre avhengige av prosjektstøtte. Det innebærer økt grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjonene og organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse.

Unge funksjonshemmede mener på samme grunnlag at spillmonopolet bør opprettholdes, slik at frivilligheten er sikret inntekter fra Norsk Tipping også i framtida. Frifond må styrkes, og skattefradraget for gaver til frivillige organisasjoner økes.

Unge funksjonshemmede mener organisasjoner med begrenset rekrutteringsgrunnlag må sikres grunnstøtte som gjør det mulig å drive et stabilt, nasjonalt arbeid.

Unge funksjonshemmede mener at selvhjelps- og likepersonsarbeid skal likestilles med andre aktiviteter som kriterium for økonomisk støtte til organisasjonene.

Unge funksjonshemmede mener organisasjonene for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer må få bedre rammevilkår for å drive internasjonalt ungdomsarbeid og utveksling på linje med andre barne- og ungdomsorganisasjoner.

Unge funksjonshemmede mener det må utvikles nasjonale retningslinjer for referansegrupper og brukerpanel. Retningslinjene skal innebære faktisk

påvirkning og effektiv dialog med beslutningstakere. Brukerutvalgene skal ledes av en brukerrepresentant.

Unge funksjonshemmede mener regjeringen og alle kommuner har ansvar for å sikre en kontinuerlig og konstruktiv dialog med organisasjonene om politikken for personer med nedsatt funksjonsevne og kroniske sykdommer. Kommunene må sørge for at rådet for funksjonshemmede, og rådet for eldre skal være to separate råd.

Unge funksjonshemmede mener alle kommuner må ha et medvirkningsorgan for ungdom, og minst én egen ungdomsplass i rådet for personer med funksjonsnedsettelse. Kommunene må sikre reell representativitet, det vil si at medlemmene i rådet representerer flere enn seg selv, for eksempel en organisasjon, en brukergruppe eller en skole.

6. Kultur og fritid

Like muligheter til å delta i kultur- og fritidstilbud er en forutsetning for full samfunnsmessig likestilling. Universell utforming er sentralt for å skape lik tilgang for alle til kultur- og fritidstilbud. Samtidig kan også kunnskapsmessige hindringer og fordommer hindre inkludering. Sivilsamfunnet har et selvstendig ansvar for å fremme inkludering og motarbeide alle former for diskriminering også i egne rekker.

* * *

Unge funksjonshemmede mener myndighetene må sikre at offentlige og private kulturtilbud, herunder allmennkringkasting, er universelt utformet. Staten må bære kostnadene med å gjøre eksisterende kultur- og fritidsarenaer tilgjengelige også for personer med ulike typer funksjonsnedsettelse.

Unge funksjonshemmede mener at myndighetene må redusere økonomiske barrierer for deltakelse på kultur- og fritidstilbud. Dette må gjøres på en måte som ikke er stigmatiserende.

Unge funksjonshemmede forventer at alle barne- og ungdomsorganisasjoner sikres nødvendige ressurser for at medlemmer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer kan delta på linje med andre.

Unge funksjonshemmede forventer at medlemsorganisasjonene er inkluderende arenaer for alle, uavhengig av kjønn, seksuell legning, kulturell eller etnisk bakgrunn, religion, eller ulike former for funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Unge funksjonshemmede mener bevilgningene til ledsagerordninger og transport til og fra aktiviteter må økes, slik at flere personer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer kan drive fysisk aktivitet og organisert idrett.